

MARKESAREN ALABA

(Drama iru ekitalditan)

Gipuzkoa'ko jende lau ta xea ain biziro ta egoki margoztu digun, Artetxe'tar Joxe ene adiskide onari.

EGILLEAK

LENENGO EKITALDIA

Agertokia Mutriku'ko kai zaharra, antziña arrai salketa egiten zuten arkupedun etxe zaharraren albo. Santa Kruz bezpera da, Mutrikuarren jaietako bat, beste iru ere egiten baitituzte: San Pedro, Madalenak eta Izara Santi bidezkundez, Maiatzaren iruan. Arrantzale andre batzuk, (iru aurrean, JOXEPA, INAXI ta LUIXA eta bestetzuk atzerago itzik egiteke ezar ditezke, bearrezkoa ez izanarren) "traifiak" (eskuz egindako sareak) konpontzen diardute lurean exerita. Kaian, bela-txalopa eta potiñak ikus bitez. Gertagaraia: 1885'gn urtea gutxi gora-bera.

LENENGO JARDUNALDIA

JOXEPA, INAXI eta LUIXA

JOXEPA.—(*Pertxal'en emaztea eta INAXI'ren ama.*) Noizpait ere Santa Kruz bezpera eldu zaigu eta gure gizonak itxasotik etorri gabe. Ez al dira urruti izango, biarko Kalbario'ko erromeria galetsi nai ezpa'dute beintzat.

INAXI.—(JOXEPA'ren alaba gaztetxua eta JOXE MIGEL arrantzale gazteas maitemindurik dagona.) Egon lasai, amatxo, ez dute Kalbario'ko erromeririk galduko, itxasoak irentsi ezpa'ditu beintzat. Gure gizonak elizarako nagiak izanen dira, baiñan, San Pedro'tan Kalbario'ko prozesiñoa, Santa Kruzetan Kalbario'ko erromeria eta Izara Santi eguneko prozesiñoa eztute egundaiño galdu.

JOXEPA.—Egia dion, Inaxi. Sekula enaun ahaztuko Keleo zaharraren txalopakoak nola eldu itunan orain berrogei urte San Pedro'tarako. Legatzetan zebiltzanan barruko kala batean. Eztiñat ziur esango "Arritxu"koan ala "Tantorta"koan, urte asko joan baiditun xehetasun auetaz gogoratzeko. Dena den, kostatik amasei milla ingurura ziran gutxi gora-bera bat-bateko txaranbelak (1) erasota Donosti'ko kaian arribadan sartu bear izan zutenean. Itxasoa baretu zaneko goizeko irurak itunan, San Pedro eguna ain zuzen ere, eta Keleo'k onela itz egin zianan tostartekuai: "Mutillak, gaur San Pedro, Kalbario'ko prozesiño eguna. Joan gabe gelditu bear al-diagu? Gure zaharrak ezteke egun orretan sekula utsik egin. Itxasoa baretu duk eta aizeak laguntzen ba'ziguk oraindik iritxiko gaituk. Joango al-gaituk?" Eta abo batez mariñel guziak "Goazen!" ekin omen ziotenan eta erten itunan itxasora. Zorigaitzez, aizeak ez zietenan lagundu eta abantian eldu itunan Mutriku'ra goizeko bederatzi t'erditan.

LUIXA.—Artean, amalau urteko neska koskorra niñunan, baiñan, ala're ederki gogoraten naun. Gu, prozesiñora joandakoak, Kalbarioan goitik behera gentozela, Keleo-Zahar'en txalopakoak oñutisik betik gora ziaztiñan, begiak malkoz bustita Kristo Kalbario'koari kantari:

Kalbario'ko mendira
igo zaitez lenbailen,
Jesus ikusi dezagun
gurutze baten iltzen.

Orra; ez naun sekula ahaztuko. Jendeak negarrari eman zionan eta berriz ere dan-danok bidean gora ekin geniñan ermitaraiño eta antxen, danok belaunikaturik, Salbea kantatu. Orduan, apaiz jaunak oiukatuz:

Jaungoiko Santua!
Jaungoiko Indartsua!
Jaungoiko Illezkorra!

Eta erri (populu) guziak abo batez negar-zotinka artean:
Gaitz guzietatik
libra gaitzazu Jauna.

(LUIXA, *emoziñoak eraginda negar-zotinka asi bedi.*)

(1) Itxasoko aize erasoa.

INAXI.—Danok ba-dugu norbait itxasoan, aita, senarra, aidea, laguna... Eta ain luze jotzen baitu, San Pedro'tatik Santa Kruz bi-tarterañoiko atunaldiak gure kuttunak ikusi eziñik...

LUIXA.—Bai, baiñan alde aundia zegon lagunetatik kuttunetara. Ik aita daukan itxasoan eta baita ere ire biotzarentzat aita baiño kuttunagoa. (*Goibel.*) Nik, ordea, etzeukanat olakorik iñor...

JOXEPA.—Zer dion, Luixa? Gure Inaxi'k biotz gozagarririk ba'ote zeukan?

LUIXA.—Euki ez, baiñan... euki naia.

INAXI.—Zer diñozu, Luixa? Nik iñorekin eztaukat ezertxore.

LUIXA.—Zeletan dagonak beti zerbait ikasten din eta ni bezalako zelataririk eztun jaió Mutriku'n eta inguruetan.

INAXI.—Ai, zelako sorgiña zeu! Denbora joanak ekarritako inbidiak erretzen al-zaitu?

LUIXA.—Barkatu, Inaxi, ez natzain txarkeriz mintzatu. Baiñan begiak zabaldu nai dizkiñat alperrikako itxaropenetan bizi ez adin.

INAXI.—Baiñan, nik ez dutala iñorekin...

JOXEPA.—Alabatxo; kanta zaharrak onela diño:

Ezkondu nai dutenak
seiñale dirade,
matrail ezurrak legor
koloriak berde.

Eta ire matrailak ez titen lengo larrosa kolore ederrik.

INAXI.—(*Lotsakor.*) Bai, egia da, amatxo, maitasun gori batek itxurik nauka aspalditxoan.

JOXEPA.—Ori eztun pekatu, Inaxi, maitasuna bidezkoa eta garbia baldin ba'dun, eta lotsatzeko arrazoirik eztaukan.

INAXI.—(*Arnaspide artuz.*) Eskarrikasko, amatxo.

JOXEPA.—Eta mutilla nor dun?

INAXI.—Ama, aitorkizun orrek aztoratzen nau...

LUIXA.—Nik esango diñat, andre Joxepa, emakumeen artean ixilpekorik ezpaitiñagu. Ire alabak Joxe Migel maite din, Keleo gaztearen semea.

JOXEPA.—Bai ote? Orixen ba mutil ona, onik ba'da...

INAXI.—(*Ama besarkatuz.*) Ene, amatxo, onesten duzu nire gogoa?

JOXEPA.—Bai, alabatxo. Zelan onetsi ez ba alakoxeko mutil eder eta ganoraduna etxeratzen ba'digun?

INAXI.—Atun bolara guzia axanpa batean egon naiz bere zain eta orain, etxera datorrelarik, ez ote dit begiratu gozorik egingo?

LUIXA.—Alperrikako ametsetan ez ari. Joxe Migel'ek beste nonbait kokaturik zeuzkan begiak.

INAXI.—(*Ikarta.*) Bai ote?

LUIXA.—"Ote" gabe. Ziur naun. Ire onbearrez esaten diñat onokoxe au eta ez ire ondamuz. Neuk ere, ene gartzetan mutil bat maite

- niñan zoro-zoro eta aretxekin edo iñorekin nire burua berotu niñalako, neskazahar gelditu naun nirebiziko. Ez dakiñala gerta iri ere ene gatzetakoa.
- INAXI.—Beste nunbait begiak... Joxe Migel'ek? Ez! Ezin diteke!
- Ene! Au zorigaiztoa! (*Negarrari eman bezaio etsi-etsi eginda.*)
- LUIXA.—Bai, beste nunbait eta ez nun nai...
- INAXI.—Baiñan, nik enekin ezertxore.
- LUIXA.—Ez ik eta ez iñortxok Mutriku guzian. Oso gordean ibili ditun orain arte, maitasuna ezpaitun beti zillegi izaten. Neuk, ordea, ondotxo zekiñat, jakin ere.
- INAXI.—Baiñan, nola dakizu zuk iñortxok eztakiena?
- LUIXA.—Santabata'ko belazetatik arrocketan somatu bainizkiñan beñola alkar laztandurik. Geroztik, bizpairu aldiz jarraiki ibili naitzaien eta neuk bakarrik dakiten gordeleku batean alkartzen ikusi.
- JOXEPA.—Nor dun bera?
- LUIXA.—Eztun edonor. Leñargi aundiko alaba din Joxe Migel'ek maitagai.
- INAXI.—(*Erregosita.*) Baiñan, esango al-duzu beingoan nor den, sorgiña alakoa?
- LUIXA.—Ago pixkabat, pazientzi gutxiko umea. Esango diñat eta nai ba'dun sinistu eta nai ezpa'dun ez... Neskaren izena Agata dun Berriatu-Torreko markesen alaba.
- INAXI.—Sulengua'kua? (2).
- LUIXA.—Berbera.
- JOXEPA.—Burutik egin al-zaion mutil orri?
- INAXI.—Sorgin ipui ori nun asmatu dun?
- LUIXA.—Sorgin ipuiña, e? Erorren begiz ikusi nai ba'dun, ator nirekin.
- JOXEPA.—Orra ba, nik esan: Maitaketa orrek ez tin atarramentu onik ekarriko.
- LUIXA.—Egingo niñan bada apostu, lapak baiño josiago dagozala alkarri. Euren arteko maitetasuna ez dun txantxetakoa.
- JOXEPA.—Ori zoramena! Keleo'ren semea Berriatu-Torreko alabarekin! Neskaren gurasoak ortarako egongo ditun, egon ere! Ankazpiko loa lenago jango lukete, besterik ez esatearren, beren buruak olako ezkontza batera makurtu baiño. Keleo txiki markesenean sartu? Ezta, ezta...
- LUIXA.—Eta neskak bere setan irauten ba'din? Elizak bere onespena eman bear naita-naiez.
- JOXEPA.—Ezin ditekena ezin diteke.
- LUIXA.—Markeseneko norbaitek, iñolaz ere ondo ikusiko liken ezkontza ori.

(2) Populuak eman oi dion izena Berriatu-Torre jauregiari.

JOXEPA.—Nork?

LUIXA.—Markesaren koñatuak, Peru jaunak alegia. Ori goikoak eta bekoak batuzale baitun. Ikusi besterik eztuzute, beti arrantzale tartean, jende apalen inguruan. Ezkontzeko ere, emakume umillagorik ezin arki zezakean. Bere gizamailla baiño gurea obeto maite du Peru jaunak.

JOXEPA.—Bai, Peru jauna guzizkoa dun. Apala, xaloa, jatorra eta aundikerien etsai amorratua. Bere gisakoen artean baiño arrantzale jendetarekin makiñabat aldiz gustorago ibiltzen dun ura. Baiñan, gaiñerakoak... Markes senar-emazteak eta onen aizpa Kontxensi... a zer alajak! Aundiputz, ziztrin, ergel alenak! Puzkarra dirala uste eta putza izan ez.

LUIXA.—Jaungoikoak apalbide ederra eman bear die bada oraintxe. Beren tronu gandorretik jaustean zasztako gaitza artu bear diton.

JOXEPA.—Eztiten nolanaikoan amor emango, Luixa... Ezkontza ori onartu baiño naiago lukete Mutriku guzia urpean galduta ikusi.

LUIXA.—Peru jaunak laguntzen ezpa'die, beraz...

JOXEPA.—Peru jaunaren iritzia ezतिक aintzakotzat artu ere egingo Berriatu-Torre'ko aundi-maundiak...

BIGARREN JARDUNALDIA

LENGUAK eta MUTIKOAK

(Erriko mutil koskor aldra bat sar bedi, ojuka ta karraxika itxaso aldetik (antzezlekuaren ezker aldetik). Murumendi'ko kaxkotik datoz kaleruak (kala-txalopak) gaiñean dirala iragarritz.)

MUTIKOAK.—Bela txalopa aundiak! Bela txalopa aundiak!

ANDREAK.—*(Aztoratuta.)* Ageri al-dituk? Nun dira? Urruti ala urrian?

MUTIKOAK.—Santabata (3)'ko parian dira onezkero, guk Murumendi'ko kaxkotik aruntxaxeago somatu ditugu-ta.

JOXEPA.—Bertan dira baiña!

INAXI.—Goazen, goazen, ongi-etorria egitera!

LUIXA.—Segi, segi, norbait daukazuonok, baiñan, laister ahaztuko zaitute tabernako arduaren truk. Gizonak! A zer aparejuak! Baiñan, nik ere joan egin bearko, ia mutil zaharren batek kasorik egiten didan... *(Bifoz emakumeak itxasoruntz eta mutikoak legorreruntz berriz ere ojuka ta zarataka.)*

(3) Santa Agata. Murumendi'tik urbil dagon baseliza, gaur ondakiñetan.

MUTIKOAK.—Bela txalopa aundiak! Bela txalopa aundiak! (*Suntsi bites.*)

IRUGARREN JARDUNALDIA

PERU JAUNA eta KALAMAX

(PERU JAUNA, *berrogeitabost urte inguruko gizaseme itxurazkoa itxaso aldetik agertu bedi arrantzako kañaberarekin eta otarra bete arraiñez. KALAMAX, ogeitamar-ogeitamabost urte inguruko gaste arlotea kontrako aldetik, au da, erri aldetik sar bedi. Urian, ardanegi baten jabe da eta lana estu sobera maite. Neskazale larregia izana eta tri-meletak bezala lorez-lore ibilli zalea inun kokatu nai-esta.*)

PERU JAUNA.—Eup, Kalamax!

KALAMAX.—Itxaso aldetik, Peru jauna?

PERU JAUNA.—Bai, eta eu legorretik... itxasorantza edo itxasokoak etortzen ikustera?

KALAMAX.—Ez bat eta ez beste, Peru jauna. Itxasoak ez nau erakar-tzen eta itxasokoen ardura aundirik eztaukat.

PERU JAUNA.—Ez ukek orrelakorik esan bear, Kalamax. Ez al-dakik arrantzialien lepotik bizi aizena? Aiek arraiñik ekartzen ba'ditek, ire ardoa barra-barra nori saldu izanen duk, baiñan, "sekantza" baldin ba'da, nori saldu bear diok ire ur zikiña?

KALAMAX.—Poliki ortxe, Peru jauna. Nire ardoa jatorra da gero, ez-tu inñolako kristau kutsurik.

PERU JAUNA.—Kristau kutsurik ez? Jentilla ote duk apika?

KALAMAX.—Ardoak jatorra izateko jentilla, judua edo alako zerbait bear du. "Bataiatu" bagea beñepein.

PERU JAUNA.—Bapo Kalamax! Nik bildutako arraiñakin eta ik jarritako ardo jentil orrekin gaur arratsean lagunarteko apari koxkor bat egingo al-diagu?

KALAMAX.—Bai gizona! Zeintzuk bilduko gera?

PERU JAUNA.—Keleu zaharra, nirekin izana baita arrantzan. Potiña atrakatzen gelditu duk eta laister da emen. Keleu eta bere seme Joxe Migel itxasotik gaur etortzen ba'dituk, etorriko al-dira. Mediku jaunari ere esango ziokat. Pertxal ere gaur zetorrek itxasotik eta ba-dakik tartekoa dena. Albaiteruak ere ezтик olakotan uts egiten...

KALAMAX.—Santa Kruz bezpera ospatzeko arrain utsa urritxo egiten da eta okela ekarri bearko dugu.

PERU JAUNA.—Okela ta gaiñerakoak. Eu antolatzalle, Kalamax.

KALAMAX.—Utzi niregain; eginen dugu zerbait.

PERU JAUNA.—Arrain saskia jaso zak erorrek eta aukera egokienak.
(*Eman bezaio.*)

KALAMAX.—(*Begiratu.*) Ba-dago emen arraiñik ugari: txatxarru, buztanbeltz, berdel txistu, luxana, kraba, pantxo... (*Eskuartearen erabil bitza esan ala.*)

PERU JAUNA.—Nun nai ere ugaritasuna ziokan gaur. Erten orduko, kala-txoriak erakutsi zigutek txatxarru bitza eta sail guzira sardan atxeman diagu. Ordu pare batean kazean arita otarra bete diagu eta sobera genikan ezkeroz kaiera ekin diagu. Niretzat jolas ederragorik etzegok arrantzan jardutea baiño.

KALAMAX.—Nik baiño arrantza ohea egin duzute, alajañetan!

PERU JAUNA.—Ago lo ta jango duk me.

KALAMAX.—Ondotxo erne nabil ba aspaldian, Peru jauna, baiñan, txoriak itzul egin dit.

PERU JAUNA.—Neska koskorren bat ote duk orain ere begiz jota?

KALAMAX.—Bai, eta emen zela esan didate, baiñan, nunbait, etzen egia.

PERU JAUNA.—Emen, batto egona duk eta eder askoa. Beraren usaiñean ba'abil...

KALAMAX.—Pertxal'en alaba?

PERU JAUNA.—Inaxi.

KALAMAX.—Berbera.

PERU JAUNA.—Aspertu al-aiz Buruzuri'ren alabarekin?

KALAMAX.—Ura, jolaserako poliki zegon, baiñan, ez nun beraganako egiazko maitasunik sentitzen. (*Oso benatsu.*) Maitasunak sendoa eta iraunkorra bear du eta arenganako naitasuna azalekoa, itxurazkoa besterik etzan.

PERU JAUNA.—Eta Inaxi'renganako benetakoa al-duk?

KALAMAX.—Bene-benetakoa. Ezagutu orduko igarri nion uraxe zela Jaungoikoak betidanik niretzat aukeratutako neskatxa. Joan den igandean zortzi Deba'n berarekin dantzan egin nun eta arrezkeren nire biotzak eztu atsendenik, eta eztu izango bere jabe egin artean.

PERU JAUNA.—(*Parrari ezin eutsika.*) Naiko lana izango duk ba "ezitzen".

KALAMAX.—Zer ba?

PERU JAUNA.—Aitzea dutanez Inaxi Jose Migel'ez maitemindurik dagolako.

KALAMAX.—Ezta posible!

PERU JAUNA.—Ezta izango, baiñan ala duk.

KALAMAX.—Baiñan, burutik egin al-zaio neska orri? Joxe Migel'ek zer eman dezaioke nire aldean? Lana franko! Nik berriz, dirua eta patxadazko bizimodua. Erriko tabernarik ederrenaren jaun da jabe naiz eta nire aita zenak Ameriketatik ekarritako ontzako urre ederren jabe ere bai.

PERU JAUNA.—Eta bereganako daukaken maitasun sutsu orrek iraungo al-dik ezkontzako eguneraño? Gaur batekin eta biar bestearekin ba'abil, zer konfiantza euki dezake neska batek ire itzetan?

KALAMAX.—Oraingoan egitan nabillela, Peru jauna.

PERU JAUNA.—Orixe esaten ukan eta orain bezin bero enbillen Buruzuri'ren alabarekin asi intzanean. Eta gero, zer da? Urrengo neska ezagutu orduko suzko naitasun ura itzali, suntsitu, deuseztu, keia eguratsean galdu oi den gixa berberan. Ire begira dagon neskatxak jai zeukak, Kalamax!

KALAMAX.—Peru jauna, orain sentitzen dutan maitasun au ez tute beñere sentitu...

PERU JAUNA.—Eztiat ukatzen. Baiñan, gaur sentitzen dukana, biar eta etzi ere sentitu egin bear duk eta ortarako ez tute balio, Kalamax... Urrengo dantzaldian, Deba'n ezpa'da Ondarru'n, begi beltzaranean batek zorotuko dik burua eta... agur, biotzeko Inaxi!

KALAMAX.—(*Parre antzean.*) Ondarrutarrakin nor dauka segurantzia, Peru jauna? Gizonik santuena ere galduko lukete. Ain zuzen ere, orain urtebete batek lerre jario utzi niñun. Berriz ikusiko ba'nu...

PERU JAUNA.—Ez ago alproja txarra i, Kalamax.

KALAMAX.—(*Asperenka.*) Alprojak ere bizi egin bear, gaiñerakoak bezala...

LAUGARREN JARDUNALDIA

Lengoak eta ANTTON (Keleo'ren aita)

PERU JAUNA.—Orra or Antton zaharra bere kañabera ta guzi.

KALAMAX.—(ANTTON'i, *sartzean.*) Ori da umoria, Antton, zure urtiakin.

ANTTON.—Itxasoan jaio dena, itxasoak azi ta bizi dik.

KALAMAX.—Bai, neu tabernak bezala. Bakoitzak bere gustuak izan oi ditu.

ANTTON.—Gustuak eta estuasunak, Kalamax. Nik, itxasoan igaro dizkiat makiñabat eta aitzea dutanez ik ere pasatu duk bart ire estuasuntxo... ardanegi atarian.

KALAMAX.—Ba, ba, ba. Itxurak egin.

ANTTON.—Itxurak ez, Kalamax. Gaur, mediku jauna nirekin egona duk eta ark kontatu zidak zeatz-meatz.

PERU JAUNA.—Zer baiña? Zer duk alako ori?

ANTTON.—Zera... Atzo arratsean komedianteak ziran erriko plazan, Kalamax'en ardanegi aurrean ain zuzen ere, eta delako komediante batek makiñabat katramil egiten zitun bere tresnakin. Alako batean, arrautz bat atera du eta abotik sartu ta zeratik...

“popa”tik atera asi da. Orduan, Kalamax'ek... Tira, baiña on-taz aurrera berak obeki kontatuko ziguk.

KALAMAX.—“Nik ere ori egin baietz”, esan nion eta gero plazako jendeari: “Ekarri errian den arrautzik aundiena eta aboko zulo-
lotik sartuta atzekotik atera baietz nik ere.” Ekarri zidaten, ge-
zurrik esateke, kalabaza baiño aundiagoko arraultza eta ordun-
txe bai damutu nintzala nire ollarkeriaz. Larritasun artan izerdi
tantoak ere atera zitzaizkidan. Baiñan, jende guzia begira nun
eta zerbait egin bear lotsagarri geldituko ezpa'nintzan. Begiak itxi
nitun eta geiago pentsatu gabe, zapla! sartu nun oso-osorik ezta-
rrian barrena.

ANTTON.—Zintzurreko zuloatik sartu bai, baiñan irentsi ezin... Zer
uste ukan? Arrautza irestea ire tabernako ardua zanga-zanga ar-
tzea zela? Ai, gizajoa!

KALAMAX.—Gizonak olloak baiño aulagoak ote gera ba, Antton?
Olloarean ip... tzulotik ain aisa lerratzen den gauzak nire eztarriko
zuloan planto egin? Alakorik Kalamax'i beste iñori ezin gerta.

PERU JAUNA.—Astolapikoa alakoa!

KALAMAX.—Bai, ni astolapiko, baiñan nik eman nion komedianteari
lezioa.

PERU JAUNA.—Zer lezio?

KALAMAX.—Zagoz pixkabat, Peru jauna... Nun ari giñan? A, bai!
Egundoko estuasunean arkitu nintzan nire arrautzarekin, ez aurre-
ra, ez atzera. Minutu bat geiago orrela eta nireak egin zun. Bea-
rrik, Bixente mediku jauna nire alboan suertatu zen. Itobearrean
somatu niñunean, eman zidan nirebiziko bizkarrekoa eta arrau-
tza abotik bala bailitzan aterata, aurreko paretan josita gelditu zen.
Orduan, ollar-ollar eginda esan nion komedianteari: “I, komedian-
te, ezetz ik onelako azañik egin.” Eta egin ere, etzun egin, ingu-
ruko guztiak testigu. Ez ote lezio polita, Peru jauna?

PERU JAUNA.—Lezioa ire ustean polita duk, Kalamax, baiñan, nik,
ba'ezpada ere, eman baiño artu naiago nikek.

KALAMAX.—Nik ere bai une batean, baiñan, geroko puztutasunak ez
al du deus merezi?

ANTTON.—(*Kai aldera begira.*) Orra, nire seme ta billobak kaieratu.
Ziur naiz, berak dira. Txalopa ere ezagun dut bertatik.

PERU JAUNA.—Gozemakio ongi etorria egitera.

KALAMAX.—Ni, arrain otarrarekin etxera joango naiz.

ANTTON.—Goazen, Pello.

PERU JAUNA.—Bai, goazemazu lenbailen, Antton.

KALAMAX.—Arratsarte, beraz.

PERU JAUNA-ANTTON.—Bai, agur.

(*Bijoaz auek itxaso aldera eta KALAMAX urira.*)

BOSGARREN JARDUNALDIA

AGATA bakarrik

AGATA.—(*Errialdetik sartu bedi. Arnas estua agertu beza eta izketan asteen eskuak biotzera erdman bitza.*) Auxe da arnas estua! Korrika etorri naiz kalez-kale eta biotz ontan alakoxeko estualdi bat nabaitu dut. Sekula ez nun izan alakorik. Zer ote da? Seguru aski deus ez. Joxe Migel ikusteko leiak eragindako biotz-zirrara, noski. (*Txalopetara begira.*) Baiñan, auxen da jendiaren emana! Nire osaba Pello ere ortxen dijoa Antton zaharrarekin. Kalamax'ekin berriz ia-ia oztopo egin dut. Bearrik, ez nau ikusi, ni kale kantoi batetik nentorrela bera bestetik sartu baita. Obe... Gaiñerakoan, lore batzuk bota gabe nork ixildu ori? Eta ainbestean amor eman ezkeru, kontent. Loreai abegi ona egin ezkeru aguro asten baita likits ori ikutuka ta zirrika. Nirekin elitzake ortaraiño ausartuko, baiñan ba-dakit nola ibiltzen den erriko neskatxik geienakin. Eta orri maitasuna esaten dio! Zelako maitasuna ote da norbere gozapena beste iturbururik eztaukana? Zalekeri ta maitakeritan murgilduta bizi den gizonak, ba'ote daki maitasunaren neurri eta elburu zer den? Baiñan, ez dezagun geronen urkoa juzga, geu ere Jaungoikoa'k juzga ez gaitzan. Biotza ojuka ari zait Joxe Migel ikusteko leiaz eta bidebatez zer bildurra arengana urbiltzeko! Jendearen bixtan ezin izketatu naiz berarekin, ezin erakuts nezake beraganako dutan maitasun sutua. Ni, jauregi aberats batean jaiu naiz eta bera arrantzale etxe txiro batean. Orra gure zorigaitza! Izan ere, zer eskubide dute gizarteko lege eta oitura itxuratiak gutarteko maitasun zindo au urratzeko? Zergatik izan bear dugu Joxe Migel eta biok gizalege zital oien mirabe? Ez! Ez gera izanen! Maitasunaren indarrak urratuko ditu aundikien gizarteak ernarazi ta sustraitu ditun bizilege toleskorrak. Eztut amor emango! Etxetik jaurtitzen ba'nau-te, jaurti nazatela! Izan ere, nire biotzak bizi pozik ba'ote duke Berriatu-Torre'ko jauregian sedazko maindire ta jazkiaz ingurat-urik, baiñan maitasunez antzu ba'naiz? Ez! Obe dut milla bider Joxe Migel'ekin landerki bizi, baiñan maitasun aundi baten jabe. Ez dezadan, ordea, burua sobera berotu eta egin dezadan modu Joxe Migel'ekin nolabait egoteko. Eztakit ongi ala gaizki egin dutan kaiera urbiltzen, baiñan, *Bela txalopa aundiak* oju egiten entzun dietenean mutikoai, erten naiz etxetik salto batean, zer egiten nun ere pentsatu bage eta orain nire maiteagandik ain urbil naizelarik, eztakit zer erabaki artu. Aitortzen dut oneraiño

etortzea zentzu-gabekeri bat izan dela, baiñan maitasunez kiskaltzen dagon biotza ezta pentsatzeko jaio. Eta, gaiñera, bi illabete luzeetan itxasoko arriskutan ibilli den maiteari ongi-etorria egitera ezpa'natorkio, nun da beraganako maitetasuna? Biotzak agindutakoa egin dut soilki eta orain buruak lagunduko al-dit zuhur jokutzen! (*Lagunabarrari begira.*) Baiñan, zer dakust? Jendea onotzaka asi da. Ezkuta nadin atebarru ortan, ez nazaten somatu...

(*Ezkuta bedi.*)

SEIGARREN AGERRALDIA

Itxasotik etorri diran arrantzaleak, euren andre ta umeak (*Zarata bizian sartu bitez danak. Itxaso aldetik uri aldera emeki-emeki igaro bitez beren lastan eta kuttunai maitasunezko itzak esmaz. Lagunabarraren tartean PERTXAL eta JOXEPA igaro bitez eta ondar aldera JOXE MIGEL. Arrantzaleok ikusmenaren edergarri eta kutsu eman-garri, eraman bezate arraiki edo arrantza tresnaren bat. Naiz egalabur, arrain otar, arraun, pertxal edo zerbait orrelako. Arrantzale gasteak, neska-motikoen aita diranak, atabalez eta tronpetaz orniturik betoz eta umiak tresna auekin berenbiziko otsa ta zalaparta atera bezate. Orok pozkor, alai eta zorion gaiñezka ager bitez ainbeste denboran arriskutan ibillitako gizonak onik eta osasuntsu eldu diralako. Atunetatik euren aurrentzako erregaluz ornituta etortzea. (Gijon'en erositata) Mutriku'n antziñako oitura zen. Agerraldi au "estampa" baten tankeran eginbearrekoa da eta zuzendariak agertu bear du bere iaïotasuna jende taldea zuzentzen eta bakoitzari bere egitekoa ematen. Itzak, egiteak eta mimika utsezko jardunak zuzendariaren gain, gelditzen dira.)*

ZAZPIGARREN JARDUNALDIA

AGATA eta JOXE MIGEL

AGATA.—(*Lagunabarra uri-alderuntz eskutatzean, AGATA atera bedi bere gordelekutik.*) Ene! Orra non dijoan Joxe Migel erriruntz gizatalde osoarekin. (*Estu ta larri.*) Nola jakiñeraziko diot emen nagona iñork igartzeke? (*Bat batean.*) A, bai! Berak nirekin erabilli oi dun deia joko diot txistuz. (*Jo beza, "Inazio gure patroï aundia", birritan edo irutan.*)

JOXE MIGEL.—(*Abagune baten ondoren agertuz.*) Agata. nire laztana!

(*Besarka beza matrail batean muin egiñaz.*)

AGATA.—Joxe Migel, biotz ori! (*Alkar lastandurik egon bitez une bat.*)

JOXE MIGEL.—Baiñan, nundik egin didazu dei, Agata?

AGATA.—Atebarru ortan ezkatutata nengon (*beatzarekin erakuts bezaio*) lagunabarra igaro-zai. Izan ere, ezin-egon bat sortu baitzait kaieko motikoak “bela txalopa aundiak!” ojuka asi diranean... eta besterik gabe etxetik itzul egin dut eta antxintxika oneraiño etorri. (JOXE MIGEL'i *begira onespen eske.*) Gaizki egin ote dut?

JOXE MIGEL.—Eztakit zer esan... Batetik bildur-ikaretan jartzen gaitu iñork somatuko gaitun kezkek... baiñan, bestetik, ez ote da obe bein jakin bear dena lenbailen jakitea?

AGATA.—Nik ere orixe esango nuke eta kaletik etxera otsa zabaldu baiño, obeto litzake etxetik kalera zabaltzea.

JOXE MIGEL.—Zer esan nai duzu orrekin?

AGATA.—Orra ba. Orain arte bezala ezin ibili giñezkela, beti bildurrez, beti kezketan, maitasun zoragarri baten gozapena garrazten. San Pedroak arte orrela iraun genun, itxasora joateko baitziñan. baiñan, orain, gure artu-emanakin aurrera jarraitu bear ba'dugu...

JOXE MIGEL.—(*Ebakiz.*) Il lenago, eten baiño, Agata.

AGATA.—Bai, Joxe Migel, milla bider! Baiñan, gure kezka eta samintasun au biotzetatik erauzi dezagun, zer geran eta zer nai dugun lenbailen danai adi-eraztera dugu onen.

JOXE MIGEL.—Norbaitez baliatu bear dugu ortarako. Apaiz jaunaz edo nik al-dakit!

AGATA.—Ez, Joxe Migel, aspalditxoan pentsatuta daukat noren birtartez baliatu. Gure osaba Pello'z. Ori baiño laguntzalle oberik eztugu arkituko.

JOXE MIGEL.—Izan ere! Ez al-zaitu gañera oso begiko?

AGATA.—Bai, beti izan dugu osaba-illobok alkarrenganako naitasun aundia eta gañera, gure auzia leiatsu aldeztuko lukela uste dut. Bera ere arrantzalien eta jende apalen adiskide baita.

JOXE MIGEL.—Eta noiz itz eginen diozu osabari?

AGATA.—Aurreneko abagunean. Etxerakoan bakarka atxematen ba'dut, mintzatuko natzaio... Baiñan, barkatu, Joxe Migel, itxasoan nola ibilli zeran eztizut galdetu.

JOXE MIGEL.—Ederki, Jaungoikoa'ri eskerrak. Etxerabidean gentozela, Castro'ko parian atxeman zigun galernaldiak apurtxo bat larritu giñun, baiñan artatik ere onik atera giñan. Arrantzaren kejarik eztezakegu. Gijon'en saldutako atun, egaluze ta egalaburrekin diru mordoxka egin dugu.

AGATA.—Onera ere ekarriko zenduten ba atuna?

JOXE MIGEL.—Azken bi egunetan arrantzatutakoa soilki, bi edo iru egunetik gorako atuna galdu egiten baita... Baiñan, adizu, Agata, arpegiko kolorea arrunt maxkarra duzu. Ondoezik egon al-zera?

AGATA.—Bai ote? Neronek ere eztaikit zer gertatu zaidan, Zuregana antxintxika nentorrela, biotzean estualdi bat nabaitu dut eta arnasa urritu egin zait. Baiñan ez estutu, orain txit ongi nago, ziaro txuspertu naiz.

JOXE MIGEL.—Besterik izan ezpa'da... Baiñan, berriz gertatzen ba'zaitzu sendagillearengana joan bear zenuke.

AGATA.—Eztut uste ortara beartua arkituko naizenik... Entzun, Joxe Migel, zure aita etorri al-da? Ezpaitut ikusi emendik gora pasatu den gizadian.

JOXE MIGEL.—Bai, baiñan, zure osabarekin gelditu da atun eta egalaburrak arakatzen eta itxasoko albisteak biltzen... Baiñan, ots! Norbait dator beko kaletik. Ezkuta gaitezen.

AGATA.—Zoaz otxeruntz, Joxe Migel. Ni, lengo ezkaratzean ezkutatuko naiz.

JOXE MIGEL.—Biar amaiketean Santabata'n alkartuko?

AGATA.—Bai, eta gure deia jotzen ez ahaztu.

(JOXE MIGEL *bijoa uriruntz eta AGATA ezkuta bedi le-nagoko ezkaratzean.*)

ZORTZIGARREN JARDUNALDIA

INAXI eta LUIXA

(*Itxaso aldetik sar bitez kalakari, berritsukerian, alegia.*)

LUIXA.—(*Arrazoïaren puztutasunez.*) Zer esan diñat, zuntzun ori? Orra, itxasotik etortzea ozta-ozta egin din Keleo'ren semeak eta dagoneko Agata eta biok alkarrekin egonak dituk.

INAXI.—Ziur al-zera berak zirana?

LUIXA.—Joxe Migel argi ta garbi ikusi diñat. Agata ez ain ongi, baiñan Joxe Migel'ek neska batekin ziardunan izketan eta au Agata izan ezik zertan igesi joan? Zer pekatu ziñan gorde bearra?

INAXI.—Arrazoi duzu, Luixa. Eztakit nora begira egon naizen Joxe Migel'ek egiten zizkidan purrustadak non zuten jatorri ez ikusteko. Nigandik alde egiteko alegin guziak egiten zitun mutillak, beste "zer" bat euki bear tartean. Oraintxen ba-dakit Joxe Migel'ek zergatik ez didan egiten jaramonik, ba-dakit nor dun maitagai eta norengatik esesten naun. Kiskil ori! Nork esan, neu baiño ezere-

- zagoa den orri, orrelako aundi aizeak jo bear zionik? Norekin eta markesaren alabarekin! Ez nau arritzen! Itsasoan ibiltzea baiño gozoago baita andrearen lepotik jatea!
- LUIXA.—Ondo egin din. Iri markesen bat inguratu ezkerro, ez al-intzaken berarekin ezkonduko ire biotzeko kuttun guziak ostikoz jota?
- INAXI.—(*Suminduta.*) Nik ori egin? Luixa, ez nazan nire onetik atera...
- LUIXA.—Ire onetik atera ez, sartu nai diñat egin. Gogoan eduki zan: Agata alaba bakarra den. Ik ba'al-dakin, beraz, gabetik goizera Joxe Migel bezalako arrantzale gizajo bat markestuta eta dirututa arkitzea zer den? Ba-al-dakin ik, baserritan bakarrik zer ondasun duten Berriatu-Torreko markesak?
- INAXI.—Lotsa gutxirekin jaiotako gizona!
- LUIXA.—Orra ba, norekin nai unan ezkondu. Zuek ordea, gaztetxuak, mundurik eztaukazute eta okasiño ontan den bezelaxe ezagutu ezpa'unan, akatsik txikiena ez ionan ikusiko.
- INAXI.—Bai, ba'liteke orrela obeki izatea, neri begiak zabaltzearren, Jaungoikoa'k orrelako samintasuna bidaltzea... Baiñan, nire indarrak baiño andiagoa da ezbear au. Ezin-etsiak ito bear nau, Luixa... (*Negar-zotiñak.*)
- LUIXA.—Ez aiz zentzutuko urteakin baizik, Inaxi. Apostu egingo niñan, oraintxen bertan, Agata'k zapuztuko ba'lu Joxe Migel eta onek iri ezkontzeko zerarik aipatu, delako Joxe Migel'ekin uztartu baietz, anka ta buruz gaifera.
- INAXI.—Ezin uka... naitasuna itxua baita.
- LUIXA.—Itxua baiño obeto esango niñan... zoroa!
- INAXI.—Diruak eta aundinaiak eragin dio soilki urrats ori ematea Joxe Migel'i. Baiñan alperrik ibilliko da iturburu oietan zoriona billatzen. Zoriona neuk emango nioke iñork ez bezalakoa, neuk lilluratuko nuke maitasunik mozkorgarrienaz, neuk, bai, eta ez Berriatu-Torre'ko erregintxo ziztriñak!
- LUIXA.—Nik etzekiñat euk mozkortuko unan maitasunez Keleo'ren semea, baiñan onek benetan mozkortu din markesaren alaba. Nik ezin neurtu dizkiñat pixu batean ire maitasuna eta Agata'rena Joxe Migel'enganako, baiñan, onena eztun iñolaz ere txantxetako. Oartzen al-aiz, ondotoxo, neska onek bere pake, zorian eta etorkizunik goitarrena gal-zorian jartzen dula bere jokabidearekin? Euk, neurri ortaraiño jokatuko al-uken Joxe Migel'egatik?
- INAXI.—Oraindik asi besterik eztira egin. Ontaz aurrera ikusi bear maitasun orri ekaitzaldi guzien aurka eusten dion.
- LUIXA.—Ni ere zaletuta natxegon ikusteko. Komedia ala tragedia, zerbait piperduna beñepein ikustekoak gaitun aurki Mutriku'n.
- INAXI.—Bai, markesaren alabarena tragedian amaitzen baldin ba'da,

makina txo batek negar egingen du, baiñan, nire trajediaz ezta inor gogoratuko.

LUIXA.—Zuntzun orrek, zergatik eztion jaramonik egiten Kalamax'í? Bera ere "sufritzen" ari dun ire maitasunarren eta euk, "errai-gabe orrek", eztion errukirik. Gaiñera, Joxe Migel'en aldean aberatsa duk, ardanegi eta jatetxe baten jabea eta bere aita zana-gandik jasota ba-dizkin makina bat ontzako urre kutxa zaharren baten gordeak...

INAXI.—Nik Kalamax'í jaramonik egin? Ederki eman ere! Naiago diñat nire burua urkabetik zintzilik jarri.

LUIXA.—Ik eztakin jainko txikien berri. Urteak erakutsiko ditene mundua zer dan, baiñan bildur naun niretzat bezala iretzat ere berandutxo ez ote den izango.

INAXI.—Ezkontzeko aukerik izan zenun, beraz?

LUIXA.—Izan eta joaten utzi... (*Goibel.*) Buru izketari baiño biotz izketari jaramon geiago egin nion zorigaitzez eta nire biotzak nai zukeanik etzen etorri. Dirutan aukera onekoak izan nizkiñan, baiñan nire buru zozongillo onek etze kiñan diruaren balioa neurtzen. Orain, ordea, diruaren eza eta bakartasunaren mingotsa zertzuk diran ondotxo ikusia natxeon. Artzan senarra, Inaxi, eta diruduna obe dirugabea baiño, senarrak zorionik ematen ezpa-din erorren aurrak emango ditene-da...

INAXI.—Ezin, Luixa, ezin...! Nik ere zure gaztetako lepotik euki burua... Joxe Migel edo batez.

LUIXA.—Orra ba, nik esan: bate gabe geldituko aiz.

INAXI.—Ez, oraindik gaztea naun eta Joxe Migel'ek Agata bereganatzen ezpa'du, neuk irabaziko diñat niretzat.

LUIXA.—(*Parrez.*) Besteak utzitakoa?

INAXI.—Ezin bizi ninteke bera gabe.

LUIXA.—Inor gabe bizi bearko dun ba.

INAXI.—Ene! Au samintasuna! Au mundu zitala!

LUIXA.—Biotzaren samintasuna eta munduaren zitalkeria bear bes-tean ezagutzeko oraindik gaztetxoa aiz. Ni bezala berrogeitamarettik gora irixten aizenean inor alboratu gabe, bizi garratz onen berri jakingo dun zertxobait... (*Asperenka.*) Ez ote dun mutil zahar bat izanen bazterren batean nitzaz gogoratuko dena?

INAXI.—Oraindik ez itxaropenik galdu, Luixa, urtetan aurrera xamartua egonarren andre gordiña zagot-ta. Ba-dira bazterretan mutil zaharrak zurekin pozik ezkonduko lirakenak...

LUIXA.—Bai ote?

INAXI.—Bai, orixe! Goñi-zahar, adibidez. Zer deritzazu?

LUIXA.—Zurrutari emana eta jokalarí xamarra izanarren, pozik ar-tuko nuke, besterik ezean... Baiñan nork atera ura tabernazulotik?

INAXI.—Ia ba, Luixa, zuk laguntzen ba'didazu Joxe Migel nereganatzen, nik ere lagun nezaizuke Goñi-zahar zuria izaten.

LUIXA.—Benetan?

INAXI.—Bai, Luixa, trankil egon, baiñan eztut uste zure Goñi-zahar "besteak utzitakoa" baiño ohea denik.

LUIXA.—Nai denik eztago eta ahal dena...

INAXI.—Ai nire Joxe Migel!

LUIXA.—Ai, zozoa! Amaika aldiz damutuko zain Kalamax'i jaramonik ez egiña. Nik ere garai batean Xixilio'ri eskabide ainbat uko egin ezpa'nio...

INAXI.—Zer?

LUIXA.—Neu izango nintzakela bere zortzi ume ederren ama.

INAXI.—Ori ezta gizon-egarria, Luixa, amatasun egarria baizik.

LUIXA.—Luzeran, emakumeok eztugu beste egarririk gure sabeleko frutuarena baizik. Gizona bitarteko bekigu, ez elburu. Denbora lekuko, Inaxi. Ez dezazula esan, gaur nik bezala, iñorengandik izan zenitzakean umeak ikusita "Ai, nireak ba'lira!"

(Bijoas erri aldera.)

BEDERATZIGARREN JARDUNALDIA

PERU JAUNA eta KELEO

(Itxaso aldetik sar bitez.)

PERU JAUNA.—Beraz, atuna ondo saldu duzute Gijon'en?

KELEO.—Bai, eztugu kejarik aurtengoan. Ugaritasunean kiluak iru txakur txiki egin ditu.

PERU JAUNA.—Ausarkeria ezpa'da, esango al-didazu zenbat irabazi dun txalupako mutil bakoitzak atunaldi ontan?

KELEO.—*(Egonaldi baten ondoren.)* Berrogei duro ortxe-antxe.

PERU JAUNA.—Eta zenbat gizon ziñaten kaleru bakoitzean?

KELEO.—Patroi edo lemazai, sota-patroi, tostarteko eta mutikoarekin zortzi.

PERU JAUNA.—Bixigutan baiño gutxiago.

KELEO.—Bai, bixigutan, eskoteko kalara lenbailen irixteko, ogei ibiltzen gera. Arraunari jo egin bear zaio bixigua bidean galduko ezpa'da.

PERU JAUNA.—Eskoteraiño joaten al-zerate bixigutara?

KELEO.—Barruko kalan arkitzen ezpa'da, araiño joan bear eta kostatik ogeitamalau millara dago eskoteko, kala.

PERU JAUNA.—Bai, ezta txantxetako ibillera.

KELEO.—Ala're, xamurragoa da eskoteraiñoako ibillera, emendik Gijon'erakoa baiño.

PERU JAUNA.—Zenbat egun bear dituzute Gijon'etik Mutriku'raino?

KELEO.—Aize onak tokatuta iru egunen egiten dugu. Baiñan aize aldrebesak jo ezker eta abantian joan bear, sarritan bezala, edo-ta atzoko gixan ekaitzak jota portu batean arribadan sartu bear izan ezker, orduan eztago denbora jakiñik...

PERU JAUNA.—Enekin ezertxore, Keleo. Onerakoan larri ibilli al-zerate?

KELEO.—Une batean larritxo, baiñan, alakuak sarri izan oi ditugu arrantzaleok... Castro'ko parean giñan bat-batean galernak jo zigunean. Bereala oju egin nien tostartekuai: "Arria belak, gizonak, aizea dakar-ta" (4). Eta alaxe, belak erdiratuta sartu giñan Castro'ko kaian. Okerraldi au dala-ta iritxi gaituzu doi-doiñan Santa Kruzetako festetara. Bestela, atzo arratsean emen giñuzun.

PERU JAUNA.—Beraz, aurtengo atunaldian masiari probetxu aski aterra diozute.

KELEO.—Baserritarrak bezala zomorrokerian ibilli gabe, baietz aitor-tu bear.

PERU JAUNA.—(*Parrezka.*) Datorren urterako arto-malutak lejitán zuritzeko (5) lain aterako al-zenduten eta arrantzaleak ainbestean... kontentú.

KELEO.—Ez parrerik egin, Pello; arrantzalea baiño kontentagaitzagoa ba-da makiñabat bazterretan.

PERU JAUNA.—Eta konpañian (6) zeintzuk ziñaten, Keleo?

KELEO.—Pertxal'en txalupa, Okon-txiki'rena, Aingira-Beltz'ena eta gurea. Alkarrekin ondo etortzen gera eta asarrerik eztagon artean berriz ere bilduko gera.

PERU JAUNA.—Portu sarreran kardalarekin (7) nola ibilli zerate? Laiño trinkoa baitzen.

KELEO.—Kardalaren bildur nekez izaten gera. Ezta lagun ona, baiñan berarekin ezaupide aundia dugu eta ingurutik artzea ezta zaila izaten. Itxaso zabalean larriago ibilli gera aurtengo ontan. Beiño-la, Gijon'go aurrian, amabost millara gutxi gora bera, bi orduan egon giñan brankeran txaranbelari (8) ta gero amuraka (9) sartu giñan Gijon'en. Egun artan, gure txaluparen koastak eraso ede-

(4) Itzez-itx, arrantzaleak esan oi zuten bezala.

(5) Atuna "alazian" artzen zutelarik, masitzat arto-malutak lejitán zurituta erabilli oi zituzten.

(6) Arrantzaren emankizuna alkarren artean zabaltzen zuten txalupa-taldea.

(7) Arrecife.

(8) Aguantar el temporal de proa. Branka = proa, txaranbela, itxas aize zekar bat.

(9) Txalopa-saieska ugin edo olatuen eraso burutu.

rrik artu zun! Baiñan goazen Atxukale barrena etxeruntz... Gurre etxekoandreak eltzea "masitu" omen du eta zerbait izango al-da!

AMARGARREN JARDUNALDIA

Lengoak eta AGATA

AGATA.—(*Bere gordelekutik atercas.*) Zagoz pixkabat osaba, zurekin itz egin nai nuke-ta.

PERU JAUNA.—Emengo aldi, Agata?

AGATA.—Arrantzalien etorrera ikusten izan naiz... Ba-dakizu, etxe-koak ez dute nai kalean bakarrik ibili nadin, arrantzaleekin laguntasunik ez egitearren eta orretxegatik itzulian etorri naiz.

PERU JAUNA.—Gezurra dirudi! Nun billatuko duzu emen baiño lagun oberik? Jende auen biotz xalotasun eta ontasunik nekez arkituko duzu gure jauregitan.

AGATA.—Ni ere uste orretakoxia naiz, osaba.

KELEO.—Pello, zure illobarekin egon artean, Atxukale'raino igoko naiz. Ba-dakizu, Mutriku'ko arrantzale zaharren atsegina tokia uraxe dela. Mintza zaitetze trankil, andixek itxaso zabalari begira ez-titan egongo bainaiz.

PERU JAUNA.—Ongi da Keleo... Aizu, ta ahaztu baiño len, gaurko aparia Kalamaxenian dugu.

KELEO.—Benetan? Etxekoandreak ezta-kit zer esango dun baiña...

PERU JAUNA.—Santa Kruz bezperan ez al-dizu ezezkorik esango!

KELEO.—Esan ez, baiña... Bekoki xamurra jarriko zaio. Itxasotik etorri ta lenengo egunean! (*Bijoa.*)

AMAIKAGARREN JARDUNALDIA

PERU JAUNA eta AGATA

PERU JAUNA.—Dakustanez, gure arrantzaleak ziñez maite dituzu, Agata.

AGATA.—Bai, osaba, beti maite izan ditut, zuk diñozun bezala ain baitira xaloak, biotz zabalak eta emankorrak. Baiñan, bildur naiz, arrantzalien ontasunak sobera onetsirik, nire maitasuna aurreregi joan ez ote den.

PERU JAUNA.—Maitasuna ezta sekula geiegizkoa, Agata. Gizakumeok, eskuarki, maitasun indar urrikoak gaituzu eta iñoiz-edo maitasun batean biotz osoa iraultzen ba'dugu, ez dezagun pentsa geiegizkoa

denik. Gure Jaungoikoa'k neurrigabe maite gaitu. Guk ainbestean ezin, gizakumea orotan baita neurriduna, baiñan maite dezakegu eta maite bear dugu gure indarrak eman ahalean.

AGATA.—Eztut uste nik esanaia ongi jaso duzunik, osaba. Zuk di-

ñozunez, nire biotz maitasun sutsu batean iraulirik daukat, baiñan eztaikit maitasun ori bidezkoa, zuzena, egokia danentz, osaba.

PERU JAUNA.—Maitasuna garbia ba'da. zergatik ezta bidezkoa izanen?

AGATA.—Erabe naiz auzi onetan eta ez natzaizu ongi mintzatzen. Nire biotz maitasuna bidezkoa eta zuzena dela ba-dakit, ziur naiz, nire zentzunak orrela aitortzen baitik eta barruko deiak eztit okerrik salatzen... Baiñan, maitetasun ori niretzat zillegi oteden eztaikit. Zeatzago mintzatuz, ziur naiz gure gizartean zillegi etzaitana...

PERU JAUNA.—Ulertzen dizut, Agata. Mutillen bat maite duzu giza-legez zerorren maillekoa ez dena. Arrantzalea apika... (AGATA *lotsakor geldi bedi, erantzuteke eta gorritualdi batek arpegira erasorik. Maiteki lagtanduz illoba.*) Zabaldu zaidazu biotz ori batere bildurrik gabe, Agata. Ba-dakizu, nire illoba guzitan maiteena zaitutana eta beti prest naukazuna laguntzeko.

AGATA.—Eskarrikasko osaba, milla esker. Izan ere, zugaran bakarrik baitut itxaropena aspalditxotik samintzen naun auzi ontan.

PERU JAUNA.—Nor duzu mutilla, Agata? Esan garbi, une ontatixe zure alde naukazu-ta.

AGATA.—Orra ba, Joxe Migel da, Keleo'ren semea...

PERU JAUNA.—Jaungoiko maitea!

AGATA.—(Ikara.) Zer, osaba?

PERU JAUNA.—Nire lagunik onenaren semea, Agata!

AGATA.—Poztutzen zaitu?

PERU JAUNA.—Ni ben-benetan, baiñan gizarte zital oni gogor ekin bearko diogu.

AGATA.—(Keskati.) Ez al-dute amor emango, osaba?

PERU JAUNA.—Nik lagunduko dizut bear bestean, baiñan, ahal delarik, gure kristautasunak orrela agintzen baitigu, gurasoen on-iriztiarekin jokatu bear dugu.

AGATA.—Zifiez sentitzen dut gurasoak nai ezean orrela atsekabetu bearra, baiñan maitasun kartsu oni ezin jarri diot esirik...

PERU JAUNA.—Maitasunari etzaio sekula esirik jarri bear. Maitasuna Jaungoikoa berbera baita eta gure biotzak maite duten oro Aren ixuria da. Ez ditzagun, ordea, maitasuna eta maitakeria nahasi, lenengoa zuzena eta Jaungoikoa'ren gogokoa danez, bigarrena okerra baita, gure griña txarretan sortzen dena.

AGATA.—Nik maitasunez maite dut, osaba, ez maitakeriz.

PERU JAUNA.—Sinisten dizut, zure biotzak ezaguera aurreko xalotasuna baitu. (Atsaldi bat egiñaz.) Eta noiztik duzute alkarrenganako zer ori?

AGATA.—Urtebete bai, bere ikuste utsarekin nire biotza maitemiñez zauritu zela. Geroztik, ikustaldi bakoitzean nire biotzaren eragiña aundiagotzen joan zen. Kalean nijoalarik, ikusten nun guzitan begiratu sakon bat egiten nion, bere begietan niganako naitasun samur bat billatu naian, inolaz ere. Begiratuok gero ta luzeagoak, gero ta ausartagoak egin ziran bion aldetik. Beñola, Ondarru'ko jaietan alkarrekin dantza egin genun eta arrezkero alkarrekin egoteko gelditu giñan bein eta berriz, gutarteko maitasuna itzez eta egitez tinkotu zen arte...

PERU JAUNA.—(AGATA maiteki lastanduz eta Jaun Zerukoari dear egiñaz.) Jaungoiko maitea! Zergaitik gaituzu mundu onetan goikotan eta bekotan bereizten? Zergatik alako esiak batzuen eta besteen artean? Ez al-gera apika berdiñak zure begien aurrean zure ume ta sorki gaituzunok? Egia, gizadi au zerorren jakintasun berdigabea gizamailetan bereizi duzula, baiñan aundikiak eta apalak esiz bereiztea ezta zure lana, aundinaikeriak eragindako gizalan zitala baizik. Jauna! Bi biotz xalo auek ez al-dute alkar maitatzeko eskubiderik? Ez ote dugu euskaldun orok kabi berbera sorleku? Mendi-egaletan sakabanaturik dagozen baserri maitagarriak, orra or euskaldun aundikiak eta apalak berdintzen dituzten lekuko bikaiñak! I, aundi-maundi, ez aiz iñundik ere ire odolvide apala baiño jatorri goitarragua. Batzuk aberats, besteak lander, baiño danok gera leñargiak, danok berdiñak Euskalerrri'ko seme geranok... Jauna, egizu, zure ahaltasun neurrigabez, sorleku batean jatorri izan duten bi izaki auek, BEIN BETIKO, bizileku batean alkartu ditezela...

O I A L A

(Jarraitzeko)

ETXAIDE'TAR JON